

NIEMIECKI NAKAZ KARNY

mgr Andrzej Leśniak

Autor jest absolwentem filologii germańskiej Uniwersytetu w Lipsku (1989), tłumaczem przysięgłym przy Sądzie Wojewódzkim w Szczecinie (1990), tłumaczem przysięgłym dla Kraju Związkowego Brandenburgii (1994), pracownikiem Konsulatu Generalnego RFN w Szczecinie. Wykonuje tłumaczenia ustne i pisemne tekstów prawniczych, ekonomicznych i sądowych.

Aby zrozumieć rolę instytucji nakazu karnego i zakresu stosowania, spróbujmy określić jego definicję i funkcję w prawie niemieckim i polskim. Porównanie takie pozwoli na ukazanie podobieństw i różnic oraz na wyciągnięcie wniosków.

Nakaz karny w prawie niemieckim

Definicja (w/g FALKEN)

"Strafbefehl ist eine richterliche, schriftliche Entscheidung, durch die jemand wegen einer Straftat zu Geldstrafe und (seit dem 1.1.1993) zu Freiheitsstrafe bis zu einem Jahr verurteilt werden kann. Legt der Beschuldigte gegen einen Strafbefehl keinen Einspruch ein, wird der Strafbefehl rechtskräftig und erlangt die Wirkung eines Strafurteils."

Podstawa prawna

Postępowanie nakazowe regulują przepisy ((407 do 412 niemieckiego kodeksu postępowania karnego (Strafprozessordnung – StPO) (Księga szоста. Szczególne tryby postępowania). Postępowanie takie uważa się za "ekonomiczne i dyskretne". Chodzi o doprowadzenie do orzeczenia kary w sposób możliwie szybki, mało kosztowny i bez konieczności odbywania kosztownej rozprawy sądowej. Postępowanie jest dyskretne, gdyż nie jest jawne, choć sąd ma prawo orzeczenia publicznego ogłoszenia wyroku.

Zakres stosowania trybu nakazowego

Zakres stosowania określony jest w (407 ust. 1 StPO jako postępowania leżące w kompetencjach sędziów d/s karnych (Strafrichter) i sądów ławniczych (Schöffengericht) przeciwko wykroczeniom (Vergehen).

Przebieg postępowania

Prokuratura po zakończeniu postępowania przygotowawczego (dochodzeniowego) (Ermittlungsverfahren) kieruje do sądu akt oskarżenia lub składa wniosek o wydanie nakazu karnego. W celu uproszczenia i przyspieszenia trybu postępowania prokuratura składa do sądu projekt nakazu karnego wraz z wnioskiem o wydanie nakazu tej treści (znajduje to odbicie w formie dokumentu:

"Die Staatsanwaltschaft ... beschuldigt Sie ..."). Sąd przystępuje do rozpoznania na podstawie akt sprawy bez przeprowadzania rozprawy sądowej. Wniosek o wydanie nakazu karnego zawiera już w przeciwieństwie do aktu oskarżenia wniosek o orzeczenie określonej kary. Zgodnie z (407. ust. 2 StPO w postępowaniu nakazowym przewiduje się:

1. kary pieniężne oraz niektóre kary i skutki poboczne,
2. pozbawienie prawa prowadzenia pojazdów samochodowych do lat dwóch,
3. rezygnację z sankcji karnej,

oraz karę pozbawienia wolności na okres do jednego roku, jeżeli jej wykonanie zostanie zawieszona na okres próby (w tym wypadku istnieje obowiązek posiadania obrońcy).

W wydanym nakazie karnym na końcu znajduje się pouczenie o możliwości wniesienia sprzeciwu i o sposobie naliczania kosztów.

W razie wniesienia sprzeciwu sąd wyznacza termin rozprawy, na którą wzywani są: obwiniony, prokurator i świadkowie i dochodzi do rozprawy sądowej.

W razie niewniesienia lub oddalenia sprzeciwu nakaz karny staje się prawomocnym wyrokiem sądu w postępowaniu karnym i podlega wpisowi do centralnego rejestru skazanych (Bundeszentralregister).

Struktura dokumentu

Na wstępie dokumentu znajduje się nagłówek z nazwą i adresem sądu rejonowego, miejscowością, datą oraz numerem sprawy (sygnaturą akt). Dodatkowo wymienia się zazwyczaj nazwisko i adres pełnomocnika do doręczeń.

Nakaz karny zgodnie z (409 ustęp 1 StPO powinien zawierać następujące elementy:

1. dane dotyczące osoby obwinionego i ewentualnych uczestników ubocznych,
2. nazwisko obrońcy,
3. określenie czynu zrzucanego obwinionemu, czas i miejsce jego dokonania i określenie prawnej charakterystyki czynu,
4. zastosowane przepisy (paragraf, ustęp itd.) wraz z określeniem ustawy,
5. materiał dowodowy,
6. orzeczenie skutków prawnych,
7. pouczenie o możliwości i terminie wniesienia sprzeciwu.

Warto zwrócić uwagę na to, w jaki sposób wymagania ustawowe zawarte w cytowanym przepisie znajdują odzwierciedlenie w treści dokumentu. Wymienione w punkcie 3 określenie zarzucanego czynu poprzedzone jest w treści dokumentu zdaniem: "Ihnen wird folgendes zur Last gelegt:", które zgodnie z konwencją obowiązującą w polskich dokumentach sądowych należałoby przetłumaczyć jako "Obwinionemu zarzuca się co następuje:". Zastosowane przepisy (zgodnie z pkt. 4) wprowadzają określenie "Vergehen nach Paragraphen:", które jest tłumaczone jako "Wykroczenie z paragrafów:". Zgodnie z zamieszczoną na końcu tekstu definicją "Vergehen" nie jest identyczne z "wykroczeniem" w rozumieniu polskiego prawa karnego, gdyż różne są zagrożenia sankcją karną, użyte tu określenie można jednak przyjąć za właściwe jako określenie charakteryzujące czyn zagrożony karą o niższym wymiarze niż "Verbrechen", któremu można na zasadzie analogii przyporządkować pojęcie "przestępstwo", mimo że i w tym przypadku przewidziane sankcje karne nie pokrywają się. Materiał dowodowy (pkt. 5) wprowadza zazwyczaj zdanie:

"Als Beweismittel hat sie bezeichnet", gdzie "sie" zastępuje w tym przypadku "die Staatsanwaltschaft". W tłumaczeniu należałoby w celu uniknięcia nieporozumień użyć słowa "prokuratura". Podobnie w znajdującym się w tekście pouczenia zdaniu "Dabei ist es an den in dem Strafbefehl enthaltenen Ausspruch nicht gebunden, soweit sich der Einspruch auf ihn bezieht" zaimiek "es" zastępuje "das Gericht", w tłumaczeniu tego zdania na język polski użyto dla jasności rzeczownika "sąd".

Zawarte w treści dokumentu zgodnie z pkt. 6 orzeczenie sankcji karnej zawiera w przypadku orzeczenia kary pieniężnej nie znany w polskim prawie termin "stawki dziennej" – "Tagessatz". Nie należy mylić tego pojęcia ze stosowanym w polskim prawie zamiennikiem kary pieniężnej na określoną ilość dni aresztu. Definicja tego terminu zaczerpnięta z niemieckiego słownika prawniczego (Creifelds) znajduje się na końcu tekstu.

Nakaz karny zawiera ponadto nazwisko sędziego, pieczęć sądu, nazwisko, funkcję i podpis pracownika kancelarii sądu oraz wskazówkę co do dokonania wpłaty. Podaje się również wskazówkę w sprawie kosztów postępowania, na które składają się opłaty i wydatki powstałe w tym postępowaniu.

Podsumowanie

Nakaz karny w prawie polskim, porównanie zakresu stosowania, dane statystyczne, perspektywy rozwoju. Postępowanie nakazowe w prawie polskim reguluje kodeks postępowania karnego (kpk) w rozdziale 45a art. 454a do 454i (w sprawach rozpoznawanych przez sąd), oraz art. 64 – 65 kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia (przy rozpatrywaniu przez kolegium d/s wykroczeń).

Art. 454c (1 – umożliwia orzeczenie kary pozbawienia wolności do 6 miesięcy lub grzywny do 1.000 zł.

Istotną różnicą między obowiązującym w Polsce i w Niemczech stanem prawnym jest fakt, że polska prokuratura w każdym przypadku wnosi do sądu akt oskarżenia, a dopiero sąd podejmuje decyzję o trybie postępowania.

W Niemczech tryb nakazowy stosowany jest stosunkowo często. Na przykład biuro TRANSTEXT z Prenzlau otrzymało w ciągu niecałych dwóch lat z trzech sądów na terenie Niemiec zlecenia przetłumaczenia na język polski około 300 nakazów karnych. Najczęstsze wykroczenia karane w trybie nakazowym to kradzieże sklepowe, kradzieże z włamaniem, prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu, prowadzenie pojazdów bez obowiązkowego ubezpieczenia, uszczuplenia podatkowe (przemyt).

Sąd Rejonowy w Schwedt n. Odrą podaje, że w trybie nakazowym załatwiano około 50% spraw karnych prowadzonych w tym sądzie w roku 1994. Podobne dane za rok 1994 podaje Sąd Rejonowy Eberswalde.

W Polsce zakres stosowania trybu nakazowego nie jest aż tak szeroki, w pięcioletniej praktyce nie trafił do nas żaden nakaz karny przeciwko obcokrajowcowi w celu tłumaczenia z języka polskiego na język niemiecki, ani inny język obcy. Jeden z wydziałów karnych Sądu Rejonowego w Szczecinie podał następującą statystykę dotyczącą pierwszych czterech miesięcy bieżącego roku: w styczniu wydano 44 wyroki w postępowaniach przed sądem i 11 nakazów karnych, w lutym wydano 56 wyroków w postępowaniach przed sądem i 12 nakazów karnych, w marcu wydano 62 wyroki w postępowaniach przed sądem i 17 nakazów karnych, w kwietniu było to 50 wyroków w postępowaniach przed sądem i 13 nakazów karnych.

Podobne do wymienionych wyżej wykroczenia, które w Niemczech karane są zazwyczaj w trybie nakazowym, w Polsce karane są najczęściej przez kolegia d/s wykroczeń w trybie bezpośrednim, wymagającym stawiennictwa obwinionego przed kolegium.

Na podstawie tak wycinkowej statystyki, jaką udało się zdobyć i tutaj przedstawić nie należałoby wprawdzie wyciągać zbyt ogólnych wniosków, można jednak sądzić, że daje ona obraz pewnych tendencji rysujących się w chwili obecnej w obydwu systemach prawnych.

Wraz z nowelizacją polskiego prawa karnego należałoby spodziewać się zwiększenia ilości spraw rozpatrywanych w trybie nakazowym także i w Polsce.

Powyższe rozważania opracowałem na podstawie doświadczeń własnych po konsultacji z mec. Michałem Krzyżankiewiczem ze Szczecina oraz Biurem Prawnym "THESAURUS" w Szczecinie.

Tekst niemiecki:

Amtsgericht Ort und Datum
* , den
Anschrift und Telefonnummer
Amtsgericht
*
* Js */94

Geschäfts-Nr.: * Cs */94

(Bitte bei allen Schreiben an das Amtsgericht – insbesondere bei Einlegung eines Rechtsmittels – angeben) *

geboren am: * in *

Zustellungsbevollmächtigter:

Herr * (Blatt * der Akte)

STRAFBEFEHL

Die Staatsanwaltschaft * beschuldigt Sie

am *

in *

fremde bewegliche Sachen einem anderen in der Absicht weggenommen zu haben, dieselben sich rechtswidrig zuzueignen.

Ihnen wird folgendes zur Last gelegt: *

Vergehen nach: § 242 Absatz 1 Strafgesetzbuch

Als Beweismittel hat sie bezeichnet:

1. Ihre Einlassungen

2. Zeugen: a) * (Blatt * der Akte)

b) * (Blatt * der Akte)

3. Urkunden

Auf Antrag der Staatsanwaltschaft wird gegen Sie eine Geldstrafe von

* Tagessätzen zu je * Deutsche Mark festgesetzt.

Zugleich werden Ihnen die Kosten des Verfahrens auferlegt.

Ihre eigenen Auslagen haben Sie selbst zu tragen.

Dieser Strafbefehl wird rechtskräftig und vollstreckbar, wenn Sie nicht innerhalb von zwei Wochen nach der Zustellung bei dem Umstehend bezeichneten Amtsgericht schriftlich oder zu Protokoll der Geschäftsstelle Einspruch einlegen. Bei schriftlicher Einlegung ist die Frist nur gewahrt, wenn die Einspruchsschrift vor Ablauf von zwei Wochen bei dem Gericht eingegangen ist. Sie können den Einspruch auf bestimmte Beschwerdepunkte beschränken. In der Einspruchsschrift können Sie auch weitere Beweismittel (Zeugen, Sachverständige, Urkunden) angeben. Ist der Einspruch verspätet eingelegt oder sonst unzulässig, so wird er ohne Hauptverhandlung durch Beschluss verworfen. Andernfalls findet eine Hauptverhandlung statt. In dieser entscheidet das Gericht nach neuer Prüfung der Sach- und Rechtslage. Dabei ist es an den in dem Strafbefehl enthaltenen Ausspruch nicht gebunden, soweit sich der Einspruch auf ihn bezieht.

Gegen die Entscheidung über die Verpflichtung, Kosten oder notwendige Auslagen zu tragen, können Sie, wenn der Wert des Beschwerdegegenstandes 200,- DM übersteigt, bei dem umstehend bezeichneten Amtsgericht binnen einer Woche nach Zustellung allein oder neben dem Einspruch schriftlich oder zu Protokoll der Geschäftsstelle das Rechtsmittel der sofortigen Beschwerde einlegen.

Die Wochenfristen beginnen mit dem Tage der Zustellung, der auf dem Briefumschlag vermerkt ist, und enden mit dem Ablauf des entsprechenden Tages der zweiten Woche (im Falle des Einspruchs) bzw. der folgenden Woche (im Falle der sofortigen Beschwerde). Fällt das Ende der Frist auf einen Sonntag, einen allgemeinen Feiertag oder einen Sonnabend, so endet die Frist mit Ablauf des nächsten Werktages.

Die schriftliche Rechtsmitteleinlegung muss in deutscher Sprache erfolgen.

Richter *

Ausgefertigt: * Justizangestellte als Urkundsbeamter der Geschäftsstelle.

Amtsgericht *

Zahlen Sie bitte nur nach schriftlicher Aufforderung.

Die Staatsanwaltschaft wird Ihnen nach Rechtskraft eine Zahlungsaufforderung übersenden, in der auch die Verfahrenskosten berechnet sein werden.

Hinweis zu den Verfahrenskosten (Stand 1.7.1992):

Für das Strafbefehlsverfahren werden Kosten nach dem Gerichtskostengesetz erhoben, und zwar

1. eine Gebühr

in Höhe von

a) für die Festsetzung einer Geldstrafe

bis zu 90 Tagessätzen 30,- DM,

bis zu 180 Tagessätzen 60.- DM,

von mehr als 180 Tagessätzen 120,- DM;

b) für eine Verwarnung mit dem Vorbehalt einer Verurteilung zu einer Geldstrafe – dieselbe Gebühr wie zu

a) bei Festsetzung einer Geldstrafe;

c) für die Entziehung der Fahrerlaubnis

30,- DM.

2. Auslagen, die in dem bisherigen Verfahren entstanden sind.

Dazu zählen unter anderem insbesondere die Beträge (Entschädigungen, Ersatz von Aufwendungen), die an Zeugen und – zum Beispiel für eine Blutuntersuchung – an Sachverständige gezahlt worden sind,

und die Postgebühren in Höhe von 9,- DM für jede Zustellung.

Propozycja tłumaczenia:

Sąd Rejonowy

Miejscowość, data*

Adres i numer telefonu

Pieczęć:

Sąd Rejonowy

* Js */94

Numer sprawy:

* Cs */94

(Prosimy podawać we wszystkich pismach do Sądu Rejonowego, w szczególności w przypadku podjęcia środków prawnych)*

urodzony dnia: * w *,

Pełnomocnik do spraw doręczeń:

Pan * (strona * akt)

NAKAZ KARNY

* zostaje obwiniony przez prokuraturę o to, że,

dnia * w *

dokonał zaboru cudzych rzeczy ruchomych z zamiarem bezprawnego przywłaszczenia ich sobie.

Obwinionemu zarzuca się co następuje:

*

Wykroczenie z paragrafu 242 ustęp 1 niemieckiego kodeksu karnego (StGB).

Jako materiał dowodowy prokuratura wskazała:

1. Wyjaśnienia obwinionego

2. Świadców:

a) * (strona * akt)

b) * (strona * akt)

3. Dokumenty

Na wniosek prokuratury orzeka się karę pieniężną

* stawek dziennych po * marek niemieckich.

Ponadto obciąża się kosztami postępowania sądowego. Obwiniony pokrywa sam własne wydatki.

Niniejszy nakaz karny staje się prawomocny i podlega wykonaniu, o ile w ciągu dwóch tygodni od daty doręczenia nie zostanie w wymienionym na odwołanie Sądzie Rejonowym wniesiony sprzeciw na piśmie lub do protokołu w kancelarii sądu. W przypadku wniesieniu pisemnego sprzeciwu termin zostaje dotrzymany tylko wówczas, gdy pismo ze sprzeciwem wpłynie do sądu przed upływem dwóch tygodni. Sprzeciw można ograniczyć do określonych punktów zażalenia. W sprzeciwie można podać dalsze środki dowodowe (świadców, rzeczoznawców, dokument). Jeżeli sprzeciw zostanie wniesiony z opóźnieniem lub z innych przyczyn będzie niedopuszczalny, to zostanie on odrzucony na mocy postanowienia bez rozprawy sądowej. W innym przypadku odbędzie się rozprawa sądowa. Na rozprawie sądowej sąd wyda orzeczenie po ponownym rozpoznaniu stanu faktycznego i sytuacji prawnej. Sąd nie jest w tym przypadku związany orzeczeniem zawartym w niniejszym nakazie karnym, o ile sprzeciw go dotyczy.

Przeciwko niniejszej decyzji o kosztach postępowania lub koniecznych wydatkach można, jeżeli wartość przedmiotu zażalenia przekracza 200,- DEM. zastosować w ciągu jednego tygodnia od daty doręczenia do wymienionego na odwołanie Sądu Rejonowego (obok sprzeciwu lub samodzielnie) środek odwoławczy w formie zażalenia natychmiastowego na piśmie lub do protokołu w kancelarii sądu.

Termin tygodniowy liczy się od dnia doręczenia zaznaczonego na kopercie, a kończy się z upływem odpowiedniego dnia drugiego tygodnia (w przypadku sprzeciwu) lub następującego tygodnia (w przypadku zażalenia natychmiastowego). Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę, święto powszechne lub sobotę, to termin upływa następnego dnia roboczego.

Środki odwoławcze w formie pisemnej muszą być stosowane w języku niemieckim.

Sędzia *

Sporządził: * Pracownik wymiaru sprawiedliwości jako pracownik kancelarii sądu do spraw dokumentacji.

Pieczęć okrągła z godłem kraju związkowego Brandenburgii i napisem: Sąd Rejonowy *.

Płatności należy dokonać dopiero po pisemnym wezwaniu.

Prokuratura prześle Panu po uprawomocnieniu orzeczenia nakaz płatniczy, w którym naliczone zostaną także koszty postępowania sądowego.

Wskazówka w sprawie kosztów postępowania (stan 1.7.1992):

Za postępowanie związane z nakazem karnym nalicza się koszty według ustawy o kosztach sądowych jak następuje:

1. opłata

a) za ustanowienie kary pieniężnej

w wysokości do 90 stawek dziennych 30,- DEM,

do 180 stawek dziennych 60,- DEM,

więcej niż 180 stawek dziennych 120,- DEM:

b) za upomnienie z zastrzeżeniem orzeczenia kary pieniężnej – ta sama opłata jak w a) w przypadku orzeczenia kary pieniężnej;

c) za pozbawienie prawa prowadzenia pojazdów samochodowych 30,- DEM.

2. Wydatki powstałe w dotychczasowym postępowaniu. Należą do nich między innymi w szczególności kwoty (odszkodowania, zwrot wydatków), które zostały wypłacone świadkom i rzeczoznawcom, na przykład za badanie krwi, oraz opłaty pocztowe w wysokości 9.- DEM za każde doręczenie.

DEFINICJE

w/g Creifelds Rechtswörterbuch

Angeklagter – i.S. der StPO ist der Beschuldigte oder Angeschuldigte, gegen den das Gericht die Eröffnung des Hauptverfahrens beschlossen hat.

Angeschuldigter – i.S. der StPO ist der Beschuldigte, gegen den die öffentliche Klage erhoben worden ist.

Schöffengericht – im Regelfall mit 1 Richter als Vorsitzenden und 2 Schöffen besetzt – ist zuständig für Verbrechen und Vergehen, soweit nicht die Zuständigkeit des Landgerichts oder des Oberlandesgerichts begründet ist.

Strafrichter s. Einzelrichter – Richter, der eine Rechtssache allein entscheidet. Beim Amtsgericht entscheidet der Richter in der Regel als Einzelrichter, in Strafsachen als "Strafrichter" (Ausnahme u.a. beim Schöffengericht).

Tagessatz – (Creifelds Rechtswörterbuch unter Strafen 3) – Die Geldstrafe wird nach Tagessätzen (5 – 360) zu je 2 – 10.000 DM verhängt. Die Höhe bestimmt das Gericht nach den persönlichen und wirtschaftlichen Verhältnissen des Täters, i.d.R. auf Grund seines Nettoeinkommens (ö 40 StGB).

Verbrechen – (12 I StGB – ist eine im Mindestmaß mit Freiheitsstrafe von 1 Jahr oder darüber bedroht rechtswidrige Tat.

Vergehen – im Sinne des Strafgesetzbuches (StGB) – (12 II – ist eine rechtswidrige Tat, die mit Freiheitsstrafe im Mindestmaß von weniger als 1 Jahr oder mit Geldstrafe bedroht ist.

Wykroczenie – w/g polskiego Kodeksu wykroczeń – zagrożone jest karą aresztu lub ograniczenia wolności do 3 miesięcy, karą grzywny do 500,- zł lub nagana.

BIBLIOGRAFIA

Hans Kaufmann (wyd.). 1992. Creifelds Rechtswörterbuch, München, C. H. Beck.

Kodeks karny, postępowania karnego, karny wykonawczy, opracowanie zbiorowe, 1993, Bielsko Biała, "PARK".

Kodeks wykroczeń, kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawa o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń, 1994 Gdańsk, Wydawnictwo prawnicze LEX S.A.

Sigrun von Hasseln (wyd.), 1993, FALKEN Rechtsberater, Niedernhausen, Falken.

Strafprozessordnung (stop), 1994 München, Beck-Texte im dtv, Deutscher Taschenbuchverlag. C. H. Beck